

A man with a shaved head, wearing a blue jacket over a light blue shirt and tie, is leaning his arms on a large, moss-covered stone pillar. He is smiling slightly at the camera. The background shows a body of water and a grassy bank under a cloudy sky.

“Bij nacht en ontij er staan”

Verder: Het verdwenen dijkhuis | Manda Heddema | Binnen bij Torentijd

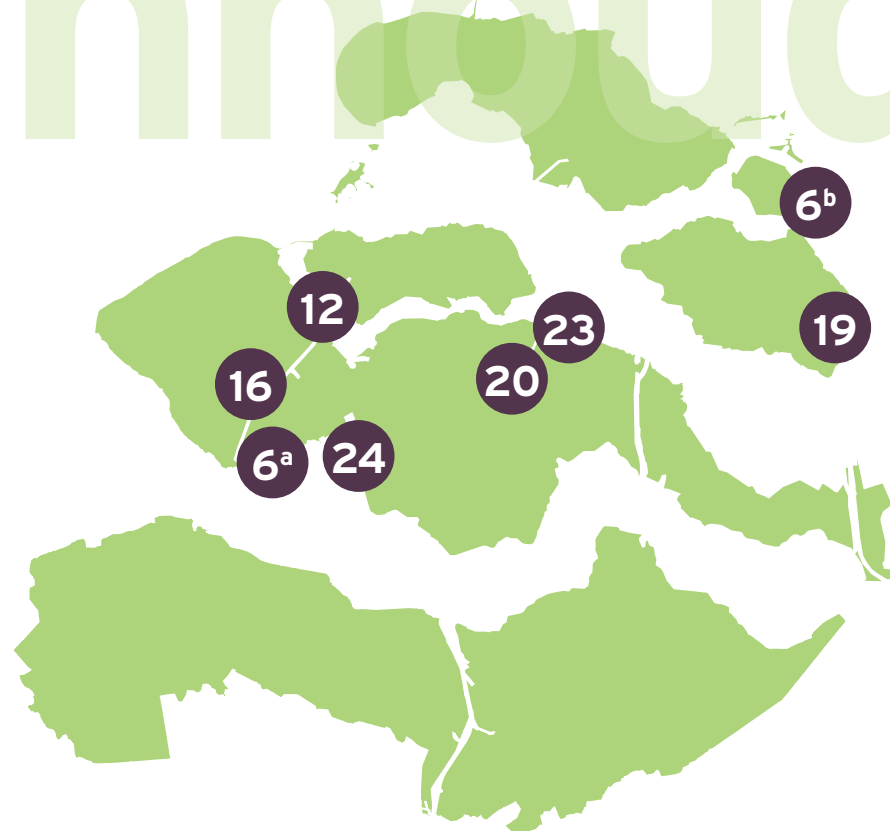
Een schril contrast; de natuurelementen trotserende betonnen dijkpaal, stevig verankerd in de Zeeuwse klei en het symbool van de lente: het lam. Of beter gezegd het 'lammetje'. In Nederland gebruiken we namelijk graag verkleinwoordjes. En is zeker niet kleinerend bedoeld. Daarentegen spreken we wel over een schaap, niet schaapje. Maar lammetje heeft natuurlijk iets vertederends. Aaibaar. Wollig. Mij doet het dan weer erg denken aan lammetjespap. Een waterdunne vorm van vla. De smaak? Vergelijkbaar met het gevoel alsof je een natte, lauwwarme dweil in je nek krijgt. Denk ook aan de vergelijkbare kop warme melk.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Zeedijk bij Fort Rammekens Rittthem

inhoud

- 6^a Baggeren binnen de bebouwde kom
- 6^b Oeverwaluwwand hersteld
- 12 Het verdwenen dijkhuis
- 16 Achter de schermen bij Torentijd
- 19 Keermiddel Tholen
- 20 Interview Manda Heddema
- 23 Bijzonder gevonden: Hans Warren
- 24 Slib ontwateren

Een uniek kijkje achter de schermen. We zijn binnen bij de enige gevangenis van Zeeland: Torentijd in Middelburg. Hoe ziet het dagelijks leven achter gesloten deuren eruit?

Toine Poppelaars

In mei begint Toine Poppelaars aan zijn tweede termijn als dijkgraaf van het waterschap. "In mijn functie komt het hele waterschapswerk samen: managen, communiceren en achteraf verantwoording afleggen."

Het verhaal van een verdwenen dijkhuis in Veere.

Wanneer slaapt iemand die een boek per dag leest? Manda Heddema vertelt!

Cédric Volwerk op de rioolwaterzuivering Walcheren in Ritthem.

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt eind juni.

Redactie: Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Janneke la Gasse (JlG), Arjan Goossen (AG), Gerard de Kock (GdK), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Beeld: Rudy Visser, Elwin van der Kolk (illustratie pag. 6), privécollectie Ard Hesselink (pag. 12 en 13), Liberation Route Europe (luchtfoto pag. 15), Linda van Dijke (Dishoek pag. 15), SOB Research (mantelspeld, pag. 15), Provincie Zeeland (pag. 15, boven) en Peter Buteijn (luchtfoto pag. 19).

Opmaak: Life Design, Zierikzee

Druk: Zalsman, Zwolle
Oplage: 19.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres: Team Communicatie
Antwoordnummer 700, 4330 WB Middelburg
(geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl, 088-2461000 (lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

facebook.com/scheldestromen

twitter.com/waterschap

instagram.com/waterschap_scheldestromen/

linkedin.com/company/waterschap-scheldestromen

Waterschap Scheldestromen

verder

- 6 Nieuwsberichten
- 11 Post
- 14 Buiten
- 19 In de steigers
- 23 Bijzonder gevonden

nieuws

Aanvliegroute hersteld

Vorige maand is de oeverwaluwand aan de Campweg in Sint Philipsland weer klaar gemaakt voor oeverwaluwen. Deze kleinste zwaluw heeft weinig eisen. Een steile, kale wand is genoeg om een nestje in te maken. Opzichter Marco Berkey: “Het is voor ons een kleine moeite om op deze plek een stukje af te graven. De zandigere wand was namelijk weer begroeid met gras. Er broeden gemiddeld 100 paar in de wand. Ze nestelen namelijk nooit twee keer in hetzelfde gat.” Marco ziet nog een voordeel: “Ze vangen heel wat irritante muggen.” Laat de zwaluwen maar komen! In april verwachten we de eerste weer terug uit Afrika. (LvD)

Schuiven maar!

“Tis nie voe z'n tied, een meter bagger zit er zeker!” Erik heeft eer van z'n werk. Als chauffeur van het schuifbootje - het woord zegt het al - duwt-ie de bagger voorzichtig naar de kant. We zijn bij een vijver aan de Verdilaan in Vlissingen. Want, overal waar water is, is ook bagger. Niks bijzonders, maar gewoon een natuurlijk proces. Van invallend blad en stof dat zich verzamelt op de bodem. De kraanmachinist draait de bagger ondertussen in de vrachtwagen. “Niet meer dan halfvol, anders kan-ie niet remmen of schakelen zonder dat het erover vliegt.” Het baggeren gebeurt dit jaar ook binnen de bebouwde kom van Oostkapelle, Domburg, Aagtekerke, Kruiningen, Borssele, Sint-Annaland en de kop van Schouwen. (LvD)

Gras, grind of planten

Onze leefomgeving wordt grijs. Dan bedoelen we niet de leeftijd van de Zeeuwse bevolking, maar het straatbeeld. Meer en meer verkleuren onze tuinen van groen naar grijs. Planten worden vervangen door een grijze stenen massa. Met grote gevolgen! Regenwater dat normaal de grond in trekt, zorgt nu voor plassen op straat en kan bij hevige buien zelfs wateroverlast veroorzaken. Daarnaast moet dit schone water via de riolering worden afgevoerd waar het onnodig het zuiveringsproces doorloopt. Met gras, grind of planten in uw tuin voorkomt u deze dure grap en voorkomt u wateroverlast. Wist u dat één vierkante meter grond er al voor kan zorgen dat er per jaar 600 liter minder water door het rioolstelsel hoeft? (JIG)

Nieuwe beoordeling waterkeringen

Het waterschap zorgt in Zeeland voor de veiligheid tegen overstromingen. Per 1 januari 2017 zijn er nieuwe normen voor de veiligheid vastgelegd in de Waterwet. De oude norm was gebaseerd op een overschrijdingskans: een combinatie van water- en golfhoogte. De nieuwe norm is een overstromingskans, op basis van risico (kans x gevolg). De belangrijkste eis is de basisveiligheid. Gegarandeerde veiligheid voor iedereen achter de dijk. De kans op overlijden door een overstroming mag niet meer zijn dan 1 op 100.000, oftewel 0,001 % per jaar.

De veiligheidsbeoordeling is een flinke klus die dit jaar is gestart. We hebben zes jaar. Dijktrajecten die niet voldoen of waarvan we verwachten dat ze niet meer zullen voldoen aan de nieuwe veiligheidsnorm, worden in overleg met het Rijk versterkt. Al voor 2023 starten we met de trajecten met een hoge prioriteit. (AG)

“Iedereen in Nederland krijgt zelfde basisveiligheid”

Vonkjes verlichten fietspad

Goedkoop. Duurzaam. Innovatief. Sandee Groep uit Kamperland ontwikkelde een product dat een weg kan verlichten en ook voldeed aan deze kenmerken. Omdat het waterschap van goede, vernieuwende ideeën werkelijkheid wil maken, stelden we een fietspad beschikbaar om het product te testen. Zo was het idee geboren om vonkjes aan te brengen in het fietspad langs de Leliëndaalseweg net buiten Middelburg.

In Nederland zijn de afgelopen jaren meerdere proeven gedaan met glow-in-the-dark-verlichting en -verf. Het waterschap is de eerste Zeeuwse wegbeheerder die op deze manier een weg markeert. Het waterschap en Sandee hebben in januari en februari onderzoek gedaan naar wat fietsers en automobilisten vinden van deze speciale verlichting. De uitkomsten van het onderzoek worden nu geanalyseerd. Misschien dat we in de toekomst meer van onze wegen laten 'vonken'. (DS)

Dijkgraaf

Toine Poppelaars is 57 jaar oud en 35 jaar getrouwd met Corleen (58). Ze wonen in Veere en hebben 3 kinderen: Margot (23), Antoine (18) en Rodney (15).

Allereerst hartelijk gefeliciteerd met je herbenoeming. Wat vind je het mooiste van het werk als dijkgraaf?

“Het werk als dijkgraaf is concreet en heel erg zichtbaar. Als wij bijvoorbeeld een dijk versterken of een waterloop uitbaggeren, levert dat meteen tastbare resultaten op voor de omgeving in de vorm van meer veiligheid of betere waterafvoer. Een mooi voorbeeld is de Sinterklaasstorm van 2013. Bij nacht en ontij moet je er staan, zowel onze mensen als ikzelf. Je draagt dan wezenlijk bij aan de veiligheid van Zeeland. In mijn functie komt het hele waterschapswerk samen: managen, communiceren en achteraf verantwoording afleggen.”

“Maar het is niet altijd rozengeur en maneschijn. Rond het maaien van onze waterlopen in het buitengebied worden eindeloze discussies gevoerd. De helft van de mensen wil dat we kiezen voor korven en de andere helft wil dat we klepelmaaieren. Dus op dat gebied kunnen we weinig goed doen, ook al staat het feit dat we maaien niet ter discussie.”

Inmiddels ben je een bekende Zeeuw, maar je komt uit Brabant. Hoe ben je hier verzeild geraakt?

“In 1989 begon ik als medewerker Juridische Zaken bij de gemeente Veere. Een leuke baan die ik tien jaar heb gedaan. In 1995 werd ik lid van Provinciale Staten voor het CDA in Zeeland. Het leek me leuk om naast de ambtelijke kant van het werk ook de bestuurlijke kant te leren kennen. Na de verkiezingen van 1999 werd ik gedeputeerde. Dat bleef ik 11 jaar lang tot deze vacature langskwam voor het nieuwe waterschap Scheldestromen. Als gedeputeerde heb ik bijna alle beleidsterreinen behandeld: financiën, infrastructuur, milieu en water. Dat ik een bekende Zeeuw werd, komt ook door mijn deelname aan het programma ‘Rienkree mee de Sterren’. Dat zal ik nooit vergeten. Was een mooie tijd.”

Wat is het grootste verschil tussen de provincie en het waterschap?

“De provincie is meer bezig met het regisseren en coördineren van activiteiten en heeft ook een breder speelveld. Het waterschap richt zich op veiligheid tegen overstromingen, wegen en goed waterbeheer.

In mei begint dijkgraaf Toine Poppelaars aan zijn tweede termijn als dijkgraaf van het waterschap. De hoogste tijd om hem wat vragen te stellen. Wie is hij en wat heeft hij met het waterschap? En is die term dijkgraaf niet wat oubollig?

door Arjan Goossen

“Bij nacht
en ontij moet je er
STAAN”

Het waterschapswerk is concreter en staat daarmee ook dichterbij de burger.”

Je moet veel vergaderen. Ook 's avonds. Gaat dat niet ten koste van je privéleven?

“Het is erg druk, maar dat doe ik graag. De dagen vliegen voorbij en ik ben door de week niet vaak thuis. In het weekend probeer ik wel altijd thuis te zijn. Mijn hobby's zijn wandelen, fietsen en tuinieren. Ook was ik 25 jaar lid van een kookclub, maar helaas heb ik dat op moeten geven, omdat het te druk werd. Het liefst maak ik visgerechten, want Zeeland is een visprovincie. Wielrennen vind ik ook prachtig om te zien. Alleen al vanwege de sfeer die er hangt. Je deelt met het publiek de passie voor het fietsen.”

“Ook is het inmiddels een traditie om met de Zeeuws-Vlaamse leden van het dagelijks bestuur naar het carnaval van Lamswaarde te gaan en vervolgens met de leden van het Hulsterse college het carnaval van Hulst te bezoeken.”

Welke uitdagingen zie je voor de toekomst?

“De vorige periode werd vooral gekenmerkt door het opbouwen van een nieuwe organisatie. We waren pas gefuseerd en dat gaf toen heel veel dynamiek. Mijn komende periode zal zich meer buiten Zeeland afspelen. Ik ben togetreden tot het bestuur van de landelijke koepelorganisatie, de Unie van

Waterschappen, en zit dus veel in Den Haag. Het is voor waterschap Scheldestromen goed om ook daar vertegenwoordigd te zijn.”

Er zijn ook nog enkele vragen van lezers.

Louis van der Hooff uit Terneuzen merkt op dat de zeedijk ter hoogte van Waterfront niet op Deltahoogte is. Heeft dat te maken met het uitzicht van de bungalows daar?

“Het begrip Deltahoogte bestaat niet meer. Dit is in 2015 afgeschaft, toen de Deltawet vervangen werd voor de Wet op de waterkering. Vanaf 2017 voert het waterschap een nieuwe beoordelingsronde uit op de veiligheid van alle Zeeuwse dijken. Tijdens de vorige ronde is deze dijk veilig gebleken. De reden dat de

Links: als dijkgraaf heb je ook veel Haagse contacten, zoals hier met minister Melanie Schultz van Haagen.

Onder: een gastles voor groep 6 over het wonen onder de zeespiegel.

dijk daar lager mag zijn, is omdat er vlakbij twee havendammen liggen die ervoor zorgen dat de kracht van de golven bij een storm een stuk lager is.”

Tot slot, nog een vraag van een lezer uit Frankrijk. Hij vindt de term dijkgraaf een beetje oubollig. Wordt het niet tijd om een andere term te gebruiken?

“Dat zou kunnen, maar dan krijg je wel een heel algemene benaming. Iets van bestuursvoorzitter of zo. Erg inwisselbaar en niet gerelateerd aan het instituut waterschap. Tenslotte zijn wij de oudste bestuurslaag van Nederland. Waterschappen bestaan al zo'n 1.000 jaar. Dan mag mijn functienaam ook wel een beetje traditioneel zijn.” ■

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl

post!

Getijdengedicht

Een van onze lezers dichtte het volgende:

In uw prachtig blad Scheldestromen,
Zijn vele bijzondere berichtgevingen te bekomen,
Zo ook hoe aan het getijdenboekje 2017 is te komen.
Dus nu stel ik u vriendelijk de vraag,
Dat kleine boekje met waterstanden, hoog en laag,
Ons te doen bekomen o zo graag.
Bij voorbaat willen we hiervoor hartelijk bedanken vanuit het mooie Thoolse land,
Mede namens mijn vrouw goede feestdagen toegewenst vanaf deze kant.

Waarom geen Zeeuwse drukker?

Dank voor het toesturen van het keurig verzorgde tijdschrift, niet alleen qua opmaak maar ook de interessante inhoudsartikelen. Een vraag die mij bezighoudt is waarom dit niet door een Zeeuwse drukker wordt verzorgd. Er zijn volgens mij genoeg goede vaklui in Zeeland.

J. Akkermans
Hengstdijk

Begrijpelijke vraag! Afgelopen zomer liep het contract af en moest het totale drukwerk van het waterschap opnieuw aanbesteed worden. Vanwege de totale kosten is dit een Europese aanbesteding geworden. In het programma van eisen staat waaraan het drukwerk moet voldoen, zoals kwaliteit maar ook hoe snel er iets gedrukt kan worden in geval van nood, hoe bedrijfszeker het bedrijf is en natuurlijk de prijs. In deze eisen mochten we niet opnemen dat het bedrijf in Zeeland gevestigd moet zijn. Zalsman uit Zwolle kwam als beste uit de bus.

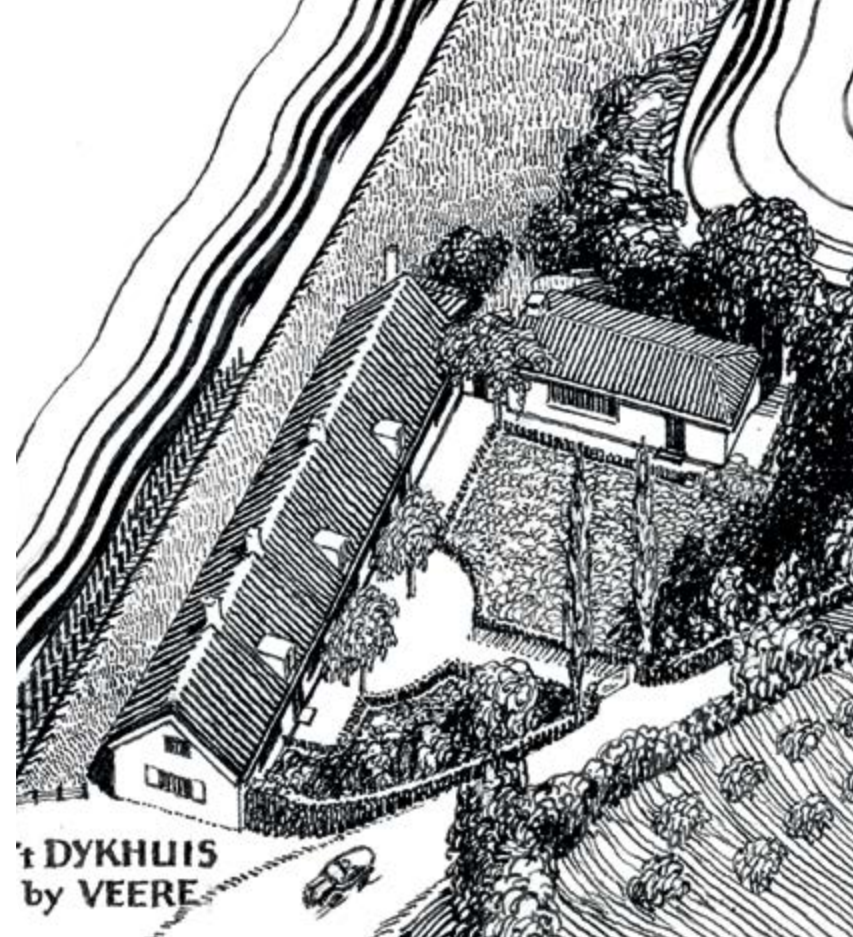
Het licht in Westkapelle

In de winteruitgave heeft u geschreven over de vuurtoren in Westkapelle. Het licht zou tot wel 36 kilometer ver te zien zijn. Dat getal is helaas bijna nooit correct. Het vuurtorenlicht zelf staat op bijna 50 meter hoogte. Door de kromming van de aarde ligt de horizon vanaf dat lichtpunt gezien op net iets meer dan 25 km. Dus iemand die op 25 km afstand van de vuurtoren op de grond ligt en naar Westkapelle kijkt zou het vuurtorenlicht nog net moeten kunnen zien. Vaart er een schip achter de horizon en staat de waarnemer op de brug (die 9 meter boven de waterlijn ligt) dan kan die waarnemer het vuurtorenlicht in theorie nog zien als het schip op 36 km afstand verwijderd is van de vuurtoren.

P.W. van Wechem
Vlissingen

De jachthaven Oostwatering bij Veere heeft een roerig verleden. Sinds de Tweede Wereldoorlog is de plek onherkenbaar veranderd. Ooit was het een plaats waar misdadigers werden opgehangen en walvistraan werd gekookt. Maar ook een post voor dijkwerkers en een plaats waar kunstenaars inspiratie opdeden.

door Arjan Goossen

Links: een pentekening van Frits Lensvelt.

Rechts: de oudste bekende afbeelding van het dijkhuis van rond 1800.

die het huis en de omgeving vaak schilderden.

Oorlog

In 1942 werd het huis op bevel van de Duitsers ontruimd, omdat er soldaten ingekwartierd werden. Toen in 1944 de geallieerden de dijken bombardeerden om Walcheren onder water te zetten, werd het dijkhuis verwoest. De plek waar het stond veranderde in een stroomgat waar twee keer per dag het water doorheen stroomde. Toen Lensvelt in 1945 terugkwam, besepte hij dat zijn geliefde plek voor altijd verdwenen was. Hij zwierf nog een aantal weken over Walcheren en stierf in juli 1945 van verdriet en uitputting in het ziekenhuis van Middelburg.

Tentoonstelling

Het verhaal van het dijkhuis zou onbekend zijn gebleven als Ard Hesselink uit Groningen er niet door gefascineerd was geraakt. Zijn moeder groeide er op (dochter kunstenaar) en door haar verhalen werd het voor hem een bijzondere plek. Zo bijzonder dat hij vanaf de middeleeuwen tot de jaren '60 de geschiedenis van deze vierkante kilometer heeft uitgespit. Als resultaat wordt er vanaf 9 april tot en met 27 augustus 2017 in het Museum Veere (Stadhuis en de Schotse Huizen) in Veere een tentoonstelling ingericht over de bewogen geschiedenis van het dijkhuis en de omliggende polders.

Op vertoon van dit tijdschrift krijgt u het tweede toegangskaartje met 50% korting. Geldig tot en met 27 augustus 2017. Het adres van het museum is Markt 5 in Veere.

Met dank aan Ard Hesselink. ■

Het verdwenen dijkhuis

Aan de Polredijk in Veere is ergens in de 17^e eeuw een huis gebouwd. De 12^e eeuwse dijk beschermt Walcheren aan de noordkant tegen overstromingen. In de 16^e eeuw ontstond een strekdam. Hier werden galgen opgericht, duidelijk zichtbaar voor de bemanningen van de schepen die Veere aandeden. Een gewaarschuwd man telt voor twee!

Het huis had verschillende benamingen: Op 17^e eeuwse kaarten werd het aangeduid als 'Aen het Leverhuijs' of 'Smeerenburg', waaruit af te leiden valt dat er een traankokerij in de buurt was. Op een 18^e eeuwse kaart staan de woorden 'batterij' en 'wachthuis' erbij vermeld. Dat betekent dat er kanonnen hebben gestaan en dat het als uitkijkpost diende. Ook was het de vergaderplek voor het bestuur van de polder Walcheren, district Oostwatering.

Waterschapshuis

Het huis was meer dan honderd jaar dienstwoning voor de dijkopzichter van het district Oostwatering. Het was dus een waterschapshuis, dat ongeveer 300 jaar op die plek heeft

gestaan. Een dijkopzichter beheerde en onderhield alle kustwerken zoals duikers, coupures, dijkovergangen, dammen en strandhoofden die in de dijken van zijn werkgebied aanwezig waren. Ook inspecteerde hij de staat van onderhoud en liet onderhoudswerkzaamheden uitvoeren. Tevens schreef hij rapporten voor de ingenieur van de polder. Dijkopzichters waren essentieel voor het goed beheer en onderhoud en dus de veiligheid. Ze waren de ogen en oren van het polderbestuur, omdat ze veel gebiedskennis hadden. Ze moesten aan de ene kant goed kunnen omgaan met het bestuur, maar aan de andere kant zich ook kunnen handhaven in de wat rauwere wereld van aannemers en polderwerkers.

Kunstenaars

In 1912 kwam er een einde aan de waterschapsgeschiedenis van het dijkhuis. Het was overbodig en werd te koop aangeboden. Het Amsterdamse kunstenaarsechtpaar Lensvelt kocht het in 1918. Zij bewoonden het in de jaren '20 permanent. Al gauw kwamen er veel kunstenaars over de vloer

door Linda van Dijke

Het laagste punt van Zeeland

De laagst gelegen postcode in Zeeland is 4321 TT bij Kerkwerpe op Schouwen-Duiveland. Dit ligt 2,20 meter onder NAP. Het laagste punt van Nederland ligt in de polder bij Nieuwerkerk aan den IJssel. Dit weiland ligt 6,76 meter onder NAP.

Hoe ver woont u boven of beneden NAP? En wat betekent dat bij een eventuele overstroming? Typ uw postcode in op

 onswater.nl

NAP: hoe zit het ook alweer?

Deze afkorting staat voor Normaal Amsterdams Peil. Het is de referentiehoogte waarmee we in Nederland de waterstanden aangeven.

Last van slakken of bladluis in de moestuin?

Bestrijd ze met kruiden als knoflook, salie of tijm. Snijd een grote bol knoflook in kleine stukken en giet hierover 1 liter kokend water. Laat het een dag trekken en afkoelen om vervolgens op de plekken te spuiten waar deze diertjes je planten aantasten. Het is te proberen!

*Tunnel tolvrij
lets voor in de agenda
- 8 april
- 9 september
- 28 oktober
- 25 november
De tolvrije dag duurt precies
24 uur en loopt van 00.00
tot 24.00 uur.*

Boekentip van Manda: Naar Zeeland!

Eigenaresse van boekhandel De Koperen Tuin tippt dit Zeeuwse kunstboek: "Een prachtig boek vol schilderijen van het Zeeuwse landschap. Het laat zien hoe schilders gedurende twee eeuwen naar ons prachtige land keken en dat op hun eigen wijze vormgaven. Een aanwinst voor elke boekenkast!" We geven één exemplaar weg! Wilt u kans maken? Stuur voor 18 april een mailtje naar communicatie@scheldestromen.nl.

Win!

*Naar Zeeland! van Ad Beenhakker.
Uitgeverij Den Boer De Ruiter € 22,50.*

Eén meldpunt voor water

Problemen in of bij het water en is het niet duidelijk bij wie u dit moet melden? Wij zijn aangesloten bij de landelijke website meldpuntwater.nl. Meldpunt Water zorgt dat uw melding, vraag of klacht bij de juiste

instantie terechtkomt. Op de website staat een eenvoudig formulier, waarop u de melding kunt beschrijven en de exacte locatie kunt aangeven. Zo kunnen we snel actie ondernemen als dat nodig is.

Is het grondwater zoet of zout?

Herinnert u zich nog deze helikopter met sigaar? De uitkomsten van de metingen naar de zoet- en zoutwaterverdeling in de ondergrond staan nu op

 scheldestromen.nl/zoetzout

Tot nu zijn alleen de kaarten van Zeeuws-Vlaanderen op de kaart gezet. Deze maand volgen ook de gegevens van midden-Zeeland en in juni die van het noorden van Zeeland.

Bevrijdingspark Nieuwdorp klaar

Nog op zoek naar een interessant en leerzaam uitje? Denk eens aan het Bevrijdingsmuseum in Nieuwdorp. Spiksplinternieuw is het Bevrijdingspark. Stef Traas van het museum: "We zijn fors uitgebreid, het park is 3 hectare groot en uniek in West-Europa. Je loopt door een Zeeuws landschap, dus met dijken, strand en polders. Onderweg kom je van alles tegen uit de oorlog, zoals bunkers en versperringen. We hebben ook een bijzonder gebouw, de noodkerk van Ellewoutsdijk."

Op vertoon van dit tijdschrift krijgt u € 2,50 korting op het boek 'Slag om de Schelde' (€ 12,50 in plaats van € 15,00). Kinderen kunnen bij de kassa een gratis speurtocht afhalen en krijgen na het invullen een kleinigheidje. Het museum inclusief park is open vanaf dinsdag tot en met zaterdag.

Activiteiten Week van Ons Water

Van 12 tot en met 21 mei is het weer Week van Ons Water. Een landelijke week vol publieksactiviteiten. Ook wij doen weer mee! Zo organiseren we weer een Brakke Beestjesles voor kinderen en het College dijkveiligheid. Kijk voor informatie en aanmelden op

 scheldestromen.nl/weekvanonswater

achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

Torentijd is een begrip in Zeeland, maar de meeste mensen zullen deze instelling toch niet van binnen gezien hebben. Het gebouw stamt uit 1994 en staat in Middelburg. Een deel van het personeelsbestand bestaat uit vrouwen, maar verder verblijven in deze inrichting uitsluitend mannen.

door Gerard de Kock

Leven achter gesloten deuren

Marijn Flikweert (26) en Marit Koole (21) zijn echte Zeeuwen en wilden graag een kijkje nemen binnen de muren van de enige gevangenis die Zeeland rijk is. Jaap van der Geest (60) werkt sinds 1,5 jaar als vestigingsdirecteur bij Torentijd en Penitentiair Inrichtingswerker Marco van der Meule (45) heeft inmiddels 20 jaar ervaring in allerlei functies. Voor hen is het gevangeniswezen gesneden koek.

Vrije vogels

“Is alles binnen deze muren een gevangenis?” Marit is onder de indruk van het gebouw. Jaap: “Nee, we hebben hier allerlei verschillende ‘producten’. We hebben een Huis van Bewaring voor verdachten die wachten op de uitspraak van de rechter. In de gevangenis zitten gedetineerden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf. Ook zijn er ‘extra zorg’-plaatsen voor gedetineerden met een psychische stoornis. In het Politie Arrestantencomplex worden verdachten vastgehouden die, bijvoorbeeld vanwege een politieonderzoek, in verzekering zijn gesteld.” Marco vult aan:

“Elke vleugel heeft zijn eigen sfeer. In het Huis van Bewaring zitten de gedetineerden wat vaker achter de deur, is het heetisch vanwege het hoge verloop en zijn gedetineerden nog in onzekerheid over het vervolg van hun rechtszaak. Langgestraften in het gevangenisgedeelte kunnen wat meer uit hun cel, willen vaak rust en mogen bijvoorbeeld een vogeltje in de cel hebben.”

Geen kruimeldieven

Op de vraag van Marijn of er alleen maar Zeeuwse kruimeldieven in Torentijd zitten, antwoordt Jaap: “Zeker niet, sommige gedetineerden zijn hier een paar maanden, maar er zijn ook ‘zwarte gevallen’ die een lange straf of zelfs een levenslange gevangenisstraf uitzitten. Het is een heel divers gezelschap, van jong tot oud. Torentijd is in principe voor Zeeland en West-Brabant, alhoewel er ook gedetineerden vanuit de Randstad in Middelburg zitten.” Jaap legt verder uit dat Torentijd er ook op gericht is om gedetineerden stap-voor-stap voor te bereiden op hun terugkeer in de maatschappij. “We werken aan gewenst gedrag. Dat noemen we ‘groen’. Groen gedrag wordt beloond met meer vrijheden, zoals het volgen van trainingen

“Hier worden de lakens uitgedeeld.”

Torentijd

Penitentiaire Inrichting Middelburg bestaat uit Arrestantencellen (17 plaatsen), een Huis van Bewaring (61 plaatsen), een Gevangenis (59 plaatsen), een voorziening Extra Zorg (12 plaatsen) en een Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting (28 plaatsen). Daarnaast is er, uniek in Nederland, binnen de muren van Torentijd maar apart van de rest, een Politie Arrestantencomplex (24 plaatsen).

Links: PI-medewerker Marco heeft al twintig jaar ervaring.

Linksonder: Vestigingsdirecteur Jaap: "We bereiden mensen voor op hun terugkeer in de maatschappij."

Rechtsonder: In de bezoekersruimte is een fysieke scheiding tussen bezoekers en gedetineerden.

gericht op re-integratie en extra bezoek- of recreatiemomenten."

Niet zitten maar werken

Marco vertelt enthousiast over het gebouw. "Het is van boven af gezien een soort kruis. Daardoor heb je verschillende vleugels en een centrale beveiligingspost in het midden van het gebouw. Hierdoor is de Gevangenis gescheiden van het Huis van Bewaring en de Extra Zorg." Marit vraagt of de gedetineerden de hele dag in de cel zitten. Marco: "Om 17.00 uur 's middags gaat de cel op slot en om 8.00 uur 's morgens gaat de cel weer open. Overdag zijn er allerlei activiteiten. Gedetineerden moeten 20 uur per week werken. Het werk bestaat bijvoorbeeld uit het maken van pallets of het inpakken van producten. Ze ontvangen ongeveer € 15,00 per week voor dit werk.

Op gezette tijden zijn er mogelijkheden voor recreatie, sport en het uitzoeken van boeken of cd's in de bibliotheek." Marijn: "Mag Torentijd zelf bepalen wat gedetineerden mogen?" Marco legt uit dat gedetineerden 20 uur arbeid moeten verrichten en dat ze een wettelijk recht hebben op luchten (1 maal per dag), sport (2 maal per week), bezoek (1 maal per week), geestelijke verzorging (1 maal per week) en bibliotheekbezoek (1 maal per week).

Enkelband

Hoe zit het eigenlijk met die enkelbanden? Jaap: "In het laatste deel van de straf en bij goed gedrag kunnen gedetineerden in de Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting worden geplaatst. Binnen dit regime mogen ze met een enkelband overdag stagelopen

of werken bij een bedrijf buiten de gevangenis en in het weekend op verlof. Op deze manier wennen gedetineerden geleidelijk aan meer vrijheid en verantwoordelijkheid. Alleen gedetineerden bij wie het vluchtgevaar en het maatschappelijk risico gering is, komen hiervoor in aanmerking."

Badderen

De gedetineerden komen binnen bij de afdeling Bad. Hier worden ze ingeschreven in het systeem, worden vingerafdrukken gemaakt, persoonlijke eigendommen ingenomen, een urinetest gedaan en de lakens uitgedeeld. "Waar staat Bad voor?", vraagt Marit. Marco lacht: "Letterlijk voor badderen. Het is een term van vroeger, toen opgepakte landlopers eerst in bad moesten voor ze de cel in gingen." ■

- Start werk: juli 2015
- Gereed: maart 2017
- Investering: € 5,4 miljoen (incl. dijkverzwaring Botshoofd)
- Lengte keerdam: 238 meter
- Doorvaarbreedte 13,40 meter
- 54.000 m³ zand
- 27.200 ton klei

in de steigers

Meer neerslag zorgt voor hogere waterstanden in Nederlandse rivieren. U vraagt zich misschien af hoe dat Zeeland raakt. Het Volkerak-Zoommeer is aangewezen als waterberging als hoogwaterkeringen in de riviermondingen dicht moeten. Gevolg is dat een kering de haven en buitendijkse woningen van Tholen moet beschermen.

door Danielle Steijn-Laing

Keermiddel Tholen

"We zijn begonnen met niks"

"Afgesproken is dat het water in het meer tot 2,30 meter boven NAP moet kunnen stijgen. Om de haven en de historische stad van Tholen te beschermen, bouwen wij dit keermiddel", vertelt Rien Vroegop. Rien bewaakt de kwaliteit en de voortgang van het werk dat aannemer Hakkers uit Werkendam levert. De planning is een beetje uitgelopen. Rien: "We hadden problemen bij de zetting van de ondergrond. Dat is moeilijk te voorspellen en helaas moesten we langer wachten voordat we verder konden gaan."

Uitgezonden

De bouw was een hele operatie. Omdat de haven bereikbaar moest blijven, werd eerst een tijdelijke doorvaaropening gebouwd. Er werd 550 ton stalen damwanden geslagen om de operatie uit te voeren. Kraanschepen zorgden ervoor dat 31.000 m³ bagger werd verwijderd. Rien: "Daarna is zand aangebracht. Toen moesten we meten of de waterspanning goed was. Want de dam moest wel stabiel zijn om verder te kunnen gaan."

Gemetseld

Rien vindt het resultaat erg mooi geworden. "Het programma Ruimte voor de Rivier geeft aan dat kunstwerken goed moeten passen in de omgeving. Het waterschap vindt dat ook belangrijk. Daarom heeft een landschapsarchitect gekeken naar de inpassing van het keermiddel in de omgeving. Het is gemaakt van 825 m³ beton maar door de 75.000 gemetselde stenen ziet het er heel mooi uit en past het bij de oude haven. Daarnaast zorgt de handbediende loopbrug ervoor dat iedereen zo mooi een rondje rond de haven kan lopen." ■

Sinds september zit ze maandelijks aan tafel in het VARA-programma De Wereld Draait Door (DWDD). Ze is er een van de vier leden van het boekenpanel. Een flinke tijdsinvestering maar wel 'het leukste dat ze ooit heeft gedaan'.

door Linda van Dijke

"Oh, maar ik moet nog eten!", roept ze verschrikt als we om 13.21 uur binnenstappen bij De Koperen Tuin. Doe maar rustig, wij lopen wel een rondje door de winkel. Een paar minuten later staat ze er. 'Oh, ja, ook nog plaatjes. Zal ik dan maar even lippenstift op doen?' Manda Heddema (51) is druk. Als eigenaresse van deze Goese boekwinkel maakt ze werkweken van 70 uur, maar sinds een halfjaar leest ze ook nog eens tientallen boeken per maand extra voor het boekenpanel.

Allereerst: wanneer slaapt iemand die een boek per dag leest?

"Sinds ik in het panel zit, lees ik een boek per dag. Normaal lees ik er twee per week. Overdag ben ik aan het werk, dus lezen doe ik 's avonds. Dat betekent dat je daar dingen voor afzegt. Deze – ze houdt 'Goed volk' van Teun van de Keuken omhoog – heb ik in een avondje gedaan, 188 pagina's. Ik lees wel snel, ja. Als ik echt op dreef ben, lees ik 100 bladzijdes per uur."

Het boekenpanel van DWDD kiest elke maand een 'Boek van de maand'. Hoe gaat dat?

"We bekijken alle boeken die de volgende maand uitkomen. Er verschijnen ongeveer 300 titels per maand. Je maakt zelf een voorselectie. En ik vind dat je ongeveer 50 bladzijdes gelezen moet hebben om er wat van te vinden. Als een ander panellid enthousiast is over een boek, lees je door.

Maar dat is geen straf hoor! Het is het leukste dat ik ooit gedaan heb. Het verrijkt enorm."

Wat lees je zelf graag?

"Ik lees alle genres, ben absoluut een allesvreter. Ik hou wel van dikke boeken, goede verhalenvertellers, lees iets meer fictie dan non-fictie en vind het fijn als het mijn blikveld verruimt. Dat ik op een andere manier naar iets kijk dan ik daarvoor deed. Daar word ik wel blij van. Ik zal niet snel een Nicci French lezen, die verkoopt zichzelf wel."

Hoe onthoud je het allemaal?

"Geen idee! Ik weet van alle boeken die hier staan, iets. Ik koop ze zelf in. Tijdens het lezen denk ik voor wie het een interessant boek zou zijn. Ik geloof namelijk dat er voor ieder mens een boek is. Want misschien houden mensen niet van lezen, maar wel van koken, tuinieren of reizen."

Vragen veel mensen om advies?

"Jazeker. Ik vraag waar ze zin in hebben. Van welk boek ze het laatst genoten hebben. Of het spannend of luchtig moet zijn. Of het mee moet op reis."

Lezen mensen minder?

"Nee, niet minder, wel anders. Men leest Facebookberichten en korte verhalen zijn in opkomst. In boekhandels wordt wel minder verkocht. Nu kun je boeken kopen bij de AH, bouwmarkt, tuincentrum en

Lezen
kun je
verleren

- De boeken die Manda meeneemt naar een onbewoond eiland:
- De ontdekking van de hemel van Harry Mulisch
 - Bidden wij voor Owen Meany van John Irving
 - Levende bezems van Liza Tetzner (jeugdboek)
 - Het woud der verwachting van Hella Haasse

tankstation. Wij hebben ook een webwinkel, die loopt goed. Mijn enige tip: als je boeken online koopt, doe het dan bij een lokale partij. De prijs ligt toch vast en de medewerkers van het Centraal Boekhuis pakken landelijk alle boeken in.”

Is er iets zinnigs over leeftijden te zeggen?

“De zin in lezen neemt af op het moment dat je moet. Dus bijvoorbeeld tijdens de middelbare school. Maar tegelijkertijd is er een hele nieuwe rubriek ontstaan: young adult voor kinderen vanaf 15 jaar. Lezen is overigens een vaardigheid die je kunt verliezen. Dat is ook een van de redenen van laaggeletterdheid. Als kinderen in de zomer niet lezen, kunnen ze één of twee AVI-niveaus zakken. Oudere mensen die bijvoorbeeld alleen lagere school hebben en het lezen niet bijhouden, krijgen problemen met het invullen van formulieren. Dat kun je trainen. Het maakt niet uit wat je leest, iedere dag de krant is prima.”

Wist je wat je wilde worden?

“Ik heb mezelf leren lezen toen ik drie was. Wilde eigenlijk journalist worden. De School voor Journalistiek stond destijds heel slecht aangeschreven. Ben terechtgekomen op de lerarenopleiding waar ik Nederlands en Geschiedenis studeerde. Ik kreeg werk op de mavo in Kruiningen. Maar door centralisatie kwamen veel docenten op straat. Om mijn vak bij te houden ging ik bij de boekwinkel werken.”

Waar je later eigenaar van werd?

“In 2000 ja. Het zat niet in planning. Het was in eigendom van een echtpaar. Elly was heel ziek en Jan overleed plotseling. Heel dramatisch, het was springen in een diep zwembad. Ik moest het binnen een week regelen. Ik zat bij de accountant en zei: ‘hoe lang duurt het voordat ze door hebben dat ik er niks van kan’. Hij zei: dan ben je na een half jaar failliet.”

Heb je thuis veel boeken?

“Ja, maar het aantal weet ik niet. In sommige kasten staan ze dubbeldik. Het is het verhaal van m’n leven, alle boeken hebben een herinnering. Ben nu een kastje aan het aanleggen voor alle boekenpanelboeken.”

Mensen die ons tijdschrift lezen, hebben vaak een band met Zeeland. Wat is jouw band?

“Het is mijn thuis. De plek waar m’n kinderen geboren en opgegroeid zijn. Ik voel me erg verbonden met Zeeland. Ik ben groot geworden in Kattendijke, de Deesche Watergang is voor mij heel erg Zeeland.”

Had je ook iets met het waterschap?

“Ik had nooit van een waterschap gehoord in die tijd, maar merkte wel veel van het water. Er stonden toen nog van die muurtjes, ik zag het water erover klotzen bij storm. En ik weet nog dat mijn moeder de auto inpakte, zodat we weg konden als dat nodig was. Overigens hoorden we later van de buurman dat we dan wel de verkeerde kant opgingen...” ■

Hans Warren

‘Hart van mijn land ik ben terug, in ’t waaien van uw volle zomer, lig lui en languit op mijn rug, weer thuis en nog dezelfde dromer’

‘Thuiskeer in Zeeland’

door Chantal de Putter

Hans Warren was een veelzijdig dichter en schrijver uit Zeeland. Hij schreef vertalingen, bloemlezingen, proza, dagboeken, literaire recensies en veel poëzie. Het gedicht ‘Thuiskeer in Zeeland’ is te lezen bij het uitkijkpunt aan de Kattendijksedijk bij Kattendijke. Vanaf dit punt heb je een prachtig uitzicht over de Deesche watergang.

Hans Warren werd in 1921 geboren in Borssele. Hij was enig kind en woonde met zijn ouders aan de Borssele Zeedijk. Zijn vader was weg- en waterbouwkundig ingenieur bij het waterschap. Hans bezocht de lagere school in Borssele en ging naar het Goese Lyceum. Na een

aantal jaren buiten Zeeland, keerde hij terug en ging in Kloetinge wonen.

In 1946 debuteerde hij met de poëziebundel ‘Pastorale’ en niet lang daarna begon hij met het schrijven van een lange reeks literaire recensies voor de PZC.

In 1981 werd zijn Geheim Dagboek gepubliceerd. De eerste van 23 dagboeken. Er is een speciale ‘Hans Warren Wandeling’ uitgezet in en rondom Borssele. Langs de route staan gedichten, waarin hij de natuur beschrijft die hem zo na aan het hart lag. In 2001 is Hans Warren in Goes overleden. ■

In de keuken van slib

Cédric Volwerk (43),
procesoperator rioolwaterzuivering Ritthem

Om te zien of het zuiveringsproces goed verloopt, verwerkt Cédric slibmonsters in de laboratoriumruimte. Voor die metingen gebruikt hij apparaten als een centrifuge, weegschaal, droogstoof en een sneldroger. Een gemiddelde keuken is er niets bij!

“Er komt jaarlijks vijftien miljard liter afvalwater binnen op deze zuivering. Slib speelt een belangrijke rol bij de schoonmaak van al dat afvalwater. Het vieze water laten we bezinken zodat slibdeeltjes naar de bodem zakken. Het slib gaat vervolgens naar de vergistingstanks waar het minimaal achttien dagen blijft om organisch

materiaal af te breken en om te zetten in biogas.”

“Bij het slib dat overblijft willen we dat het gehalte ‘droge stof’ zo hoog mogelijk is. Daarom nemen we een paar keer per week monsters om te meten of we voldoende vocht uit het slib halen. Water verpompen kost ons extra tijd en geld. Zo’n

monster wegen we eerst voordat we het 24 uur bij een temperatuur van 110 graden in de droogstoof zetten. Het slib, dat in een soort cupcake vormpje zit, wegen we daarna opnieuw. Met een rekenformule bepalen we of het slib droog genoeg is. Zo analyseren we dagelijks of het schoonmaakproces efficiënt verloopt.” ■